

KONJUNKTURBREV

FRÅN LIVSMEDELSFÖRETAGEN

Q3 2023

SJUNDE RAKA KVARTALET AV MINSKAD LÖNSAMHET FÖR SVENSKA LIVSMEDELS- PRODUCENTER

Inte ens 1 av 10 svenska livsmedelsproducenter uppnår kostnadsökningstäckning. Råvarukostnaderna fortsätter att öka och försäljningen minskar för femte kvartalet i rad, samtidigt som förutsättningarna för att producera livsmedel i Sverige blir allt sämre. 9 av 10 företag anser att Sverige bilden skadats av den brutala gängkriminaliteten.

Det är några av nyheterna i Livsmedelsföretagens konjunkturbrev för Q3 2023.

Rekordlång period av volymminskningar

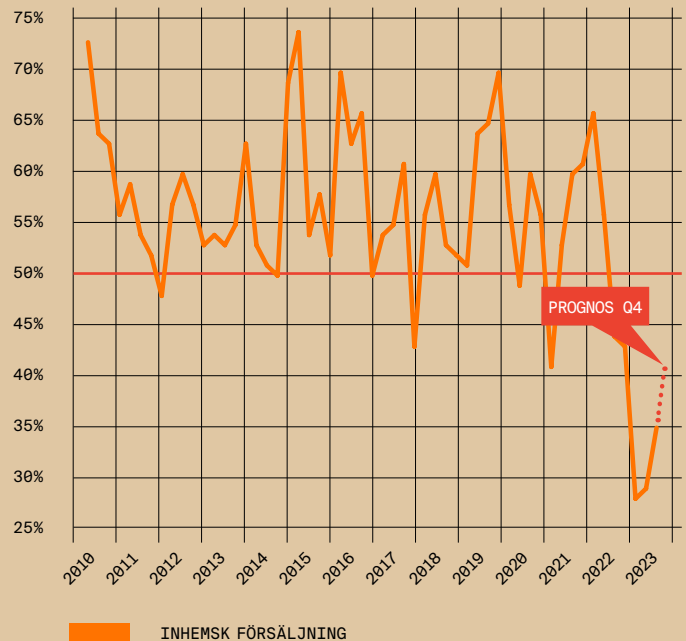
Snålblåsten för den samlade svenska livsmedelsproduktionen fortsatte under årets tredje kvartal. För femte kvartalet i rad fortsatte försäljningsvolymerna nedåt på den avgörande svenska hemmamarknaden. Företagens prognos från kvartalsskiftet Q2/Q3 pekade mot en volymminskning, men för 6 av 10 medlemsföretag blev det faktiska utfallet i Q3 till och med sämre än förväntat. Endast sju procent blev positivt överraskade av kvartalsutvecklingen.

En så lång sammanhängande period av volymminskningar har industrin inte varit i närheten av under det här konjunkturbrevets 14-åriga historia. Den ihållande motvinden för livsmedelsindustrin bekräftas av SCB:s data över förädlingsvärdets utveckling (inklusive snus och sprittillverkning) som pekat brant nedåt alltsedan Q3 2022. Under årets andra kvartal minskade livsmedelsindustrins förädlingsvärde med 9,5 procent (årstakt).

Bild 1. Livsmedelsföretagens index över utvecklingen för inhemsk försäljning (volym). Index 50 markerar neutral utveckling, årstakt. Prognos över volymutvecklingen i Q3 (röd linje).

Källa: Livsmedelsföretagen

Tabell 1. I förhållande till företagets produktionsprognoser från andra kvartalet, hur slutade tredje kvartalet?

Källa: Livsmedelsföretagen

0%

MYCKET BÄTTRE

7%

BÄTTRE

35%

I LINJE MED PROGNOSEN

45%

SÄMRE

12%

MYCKET SÄMRE

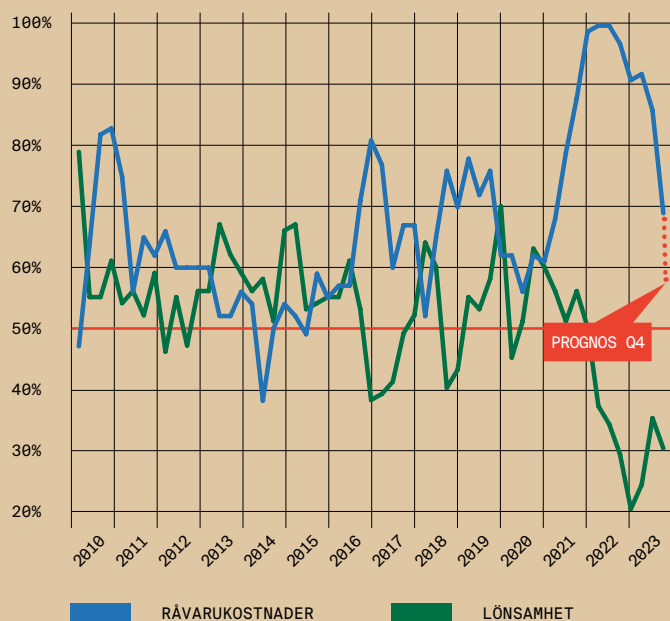
Råvarukostnader fortsätter öka

De ihållande volymminskningarna är i sig tydligt kostnadsdrivande, då fasta kostnader helt enkelt skall fördelas över färre sålda produkter. Samtidigt fortsatte företagets rörliga produktionskostnader att öka under perioden. I och med Q3-resultatet har de svenska livsmedelsproducenterna nu haft snabbt stigande råvarukostnader i tre år. Index för råvarukostnaderna i Q3 landade på 69 (där 50 är neutralt) vilket var högre än företagets prognos från Q2 på index 61.

Råvaruinköpen är den största kostnadsposten med en andel om 40–50 procent av producenternas totala produktionskostnader. Den svenska kronans negativa värdeutveckling har under de senaste tre åren förvärrat kostnadskrisen för svensk livsmedelsproduktion. Kronan har förvisso minskat i värde i 10 år, men under de senaste åren har krontappet sammanfallit med stigande världsmarknadspriser. Kronan har gjort en redan dålig situation ännu värre.

Bild 2. Index över råvarukostnader och lönsamheten inom livsmedelsindustrin. Index 50 motsvarar oförändrad utveckling, årstakt. Värden under 50 innebär en kontraktion.

Källa: Livsmedelsföretagen

”Den svenska kronans negativa värdeutveckling har under de senaste tre åren förvärrat kostnadskrisen för svensk livsmedelsproduktion”

Sju raka kvartal med minskad lönsamhet

I likhet med de föregående sex kvartalen leder ökade kostnader och minskade volymer till en lägre lönsamhet. Livsmedelsindustrins lönsamhet i Q3 landar på index 30 vilket är långt under den neutrala utvecklingen på index 50. Nästan två år av vikande rörelsemarginaler är alarmerande för en industrigren som även i goda tider brukar ha en genomsnittlig rörelsemarginal på bara 3–4 procent. Minskade rörelsevinster urholkar utrymmet för offensiva investeringar i verksamheten, något som på lång sikt är avgörande för svensk livsmedelsindustris överlevnad.

NÄSTAN INGA FÖRETAG UPPNÅR KOSTNADSÖKNINGSTÄCKNING

Att lönsamheten i livsmedelsindustrin är hårt pressad visar också företagens svar på frågan om lönsamheten på sista sålda varan. Inte ens 1 av 10 företag angav att de lyckats kompensera sig för de senaste årens stora kostnadsökningar på sista sålda varan i slutet av september. Det är en försämring sedan sista juni då 2 av 10 företag hade uppnått kostnadsökningstäckning. Fortsatta kostnadsökningar under Q3 tillsammans med dagligvaruledets stenhårda förhandlingar är de huvudsakliga orsakerna till att utvecklingen gick åt fel håll under kvartalet.

LÄGRE ENERGIKOSTNADER UNDER Q3

En ljusstrimma i Q3-mörkret var att elkostnaderna minskade. Det är en utgift som står för cirka 10 procent av företagens produktionskostnader. Medlemsföretagen är även försiktigt optimistiska i sin prognos för hur de tror att råvarukostnaderna utvecklas under Q4. Deras prognosticerade index på 57 ligger nära gränsen för oförändrade kostnader. Kronans värdeutveckling kan vara det som avgör om den prognosen går i uppfyllelse eller inte.

Tabell 2. Per den sista september 2023, hade intäkterna på sista sålda varan ökat lika snabbt som företagens utgifter under de senaste 4–6 kvartalen?

Källa: Livsmedelsföretagen

24%

NEJ, MYCKET LÅNGT IFRÅN

42%

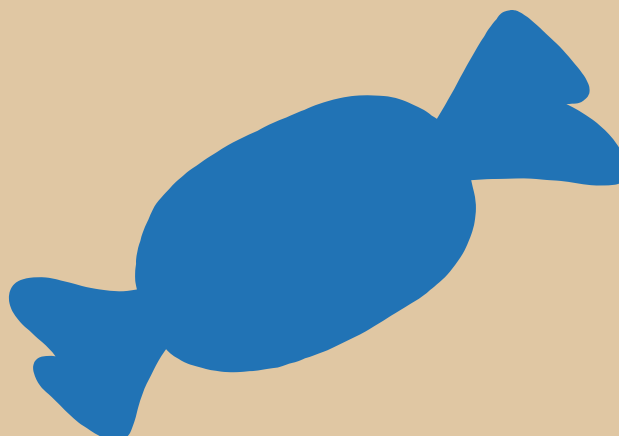
NEJ, LÅNGT IFRÅN

28%

NEJ, MEN NÄSTAN

6%

JA, VI HAR KOSTNADSÖKNINGSTÄCKNING NU

Sveriges styrkor och svagheter enligt företagen

Svensk livsmedelsindustri är alltsedan Sveriges EU-inträde 1995 utsatt för ett konkurrenstryck få andra industrigrenar kommer i närheten av. Detta har delvis sin grund i att livsmedelsindustrin är EU:s största enskilda industrigren med knappt 300 000 företag; samtliga med tillträde till den svenska marknaden. Men det har också att göra med att livsmedelsindustrin är en industrigren med förhållandevis låga inträdeshinder. För svenska producenter är konkurrenstrycket massivt och ständigt närvarande.

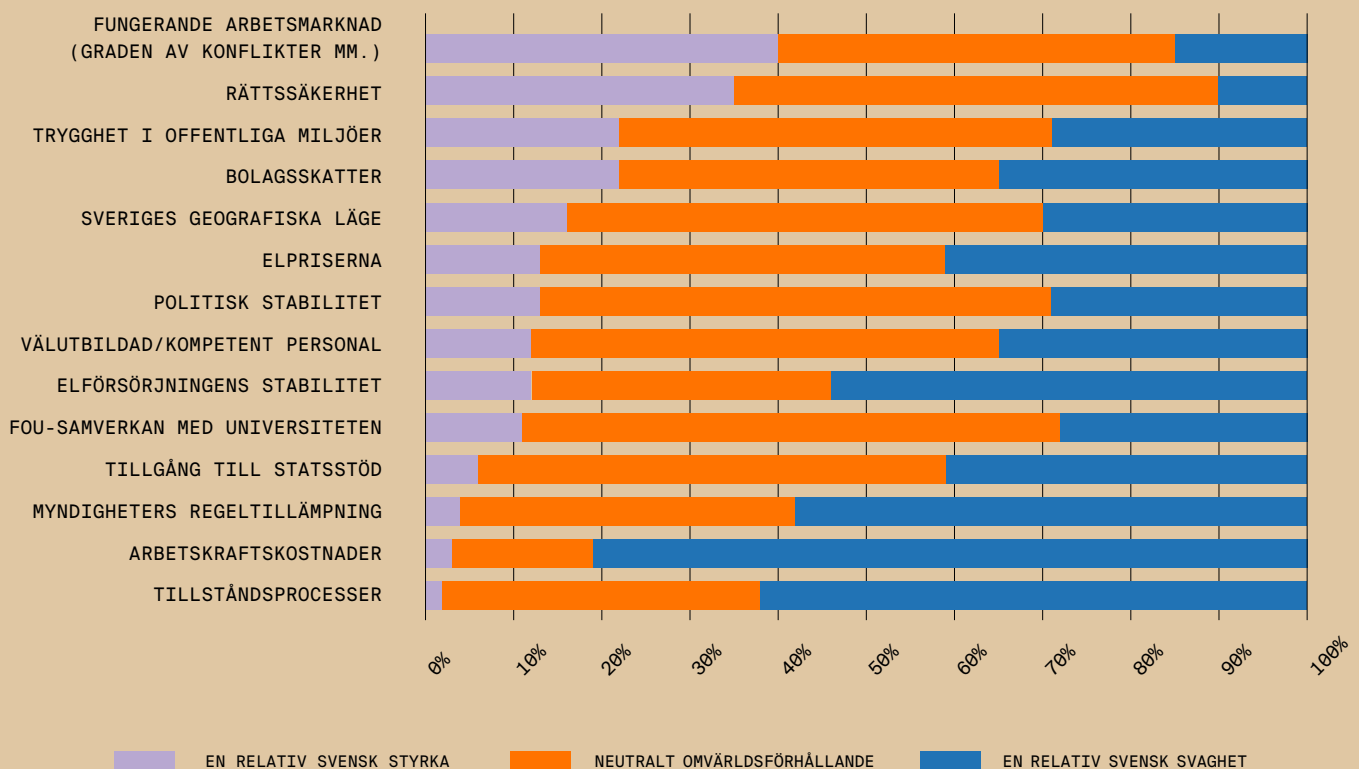
Att kunna bedriva konkurrenskraftig livsmedelsproduktion i Sverige förutsätter att summan av de olika produktionsvillkor vårt land erbjuder inte hamnar på minus. Exempel på sådana

villkor är skattetryck, rättssäkerhet och konfliktnivån på arbetsmarknaden. Det är ett lands samlade erbjudande som utgör fundamentet i varje företags möjligheter att överleva och utvecklas på en konkurrensutsatt marknad. Ett attraktivt totalerbjudande lockar investeringar av både existerande och nytillkomna företag.

Livsmedelsföretagen har vid flera tillfällen frågat medlemsföretagen hur de utifrån ett stort antal produktionsvillkor ser på Sverige jämfört med motsvarande villkor i de viktigaste konkurrentländerna. Uppvisar Sverige "en relativ svensk styrka", ett "neutralt konkurrensförhållande" eller "en relativ svensk svaghet" inom respektive villkor?

Bild 3. Utifrån företagets svenska verksamhet, hur skulle ni värdera produktionsvillkoren i Sverige i relation till motsvarande i era viktigaste konkurrentländer? Uppvisar villkoret en "relativ svensk styrka", ett "neutralt konkurrensförhållande" eller "en relativ svensk svaghet"?

Källa: Livsmedelsföretagen

Företagsledarnas omdömen avgörande

För att förenkla analysen redovisas i tabell 3 nettotalet inom varje villkor; andelen företag som anger "en svensk relativ styrka" minus andelen som angav "en svensk relativ svaghet" (andelen neutrala lämnas utanför). I tabell 3 anges också Sveriges position vid motsvarande undersökning 2019. Det är inte särskilt många år som förflutit sedan dess, men de innehåller några av de mest dramatiska händelserna sedan andra världskriget; covidpandemin och Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Det är i ljuset av dessa dramatiska omvärldshändelser man skall se på eventuella förändringar i Sveriges position inom de olika villkoren.

Urvalet av produktionsvillkor kan givetvis diskuteras, men vår bedömning är att vi har tagit med de allra viktigaste sett ur företagets perspektiv. Det vi vet med stor säkerhet är att företagsledarnas subjektiva omdömen spelar en avgörande roll. Deras inställning kring svenska styrkor och svagheter, rätt eller fel, kan vara skillnaden mellan om en investering hamnar i Sverige eller i någon annan del av världen.

Tabell 3. Nettotalen (andelen som svarat "svensk styrka" minus andelen "svensk svaghet") inom varje produktionsvillkor. Förändring jämfört med undersökningen 2019.

Källa: Livsmedelsföretagen

	2019	2023	Förändring
Fungerande arbetsmarknad	20%	25%	Bättre
Rättssäkerhet	70%	24%	Sämre
Trygghet i offentliga miljöer		-6%	Ny
Sveriges geografiska läge	-44%	-12%	Bättre
Bolagsskatter	-6%	-13%	Sämre
FoU-samverkan med universiteten	-14%	-14%	Oförändrad
Politisk stabilitet	67%	-16%	Sämre
Välutbildad/kompetent personal	32%	-23%	Sämre
Tillgång till statsstöd		-25%	Ny
Energi priser	-19%	-27%	Sämre
Elförsörjningens stabilitet		-43%	Ny
Myndigheters regeltillämpning	-22%	-53%	Sämre
Tillståndsprocesser	-27%	-58%	Sämre
Arbetskraftskostnader	-59%	-79%	Sämre

Håller Sverige på att bli Europas sjuke man?

Utfallet av årets undersökning visar att det finns oroväckande få produktionsvillkor där Sverige, enligt företagsledarna inom svensk livsmedelsindustri, ser tydliga svenska komparativa fördelar jämfört med konkurrentländerna. Faktum är att det endast väger över till Sveriges fördel inom två av fjorton produktionsvillkor. Det är ett dystert besked för ett land som under snart sagt ett sekel varit en av de främsta industrinationerna i världen.

Om vi ska ta det positiva först så är det den svenska arbetsmarknaden som allra tydligast framstår som en svensk styrka visavi konkurrerande länder. Den svenska modellen med centrala avtal skapar arbetsfred i en omfattning få andra länder kommer i närheten av. Vidare pekats rättssäkerhet ut som en relativ svensk styrka, även om en stor del av det tydliga svenska övertaget som syntes i undersökningen 2019 nu är uttraderat.

Det är uppenbart att Sverige sedan 2019 tappat i styrka inom en rad olika produktionspåverkande områden. Av de 10 produktionsvillkor som var med även i undersökningen 2019, har Sverige rört sig i fel riktning inom åtta, och i rätt riktning inom två. I en alltmer globaliserad värld är det inte konstigt om Sverige får allt svårare att försvara sina historiska

komparativa fördelar. Vi blir alltmer som alla andra helt enkelt, eller vice versa. Det visar sig ju inte minst i det faktum att andelen som anger ett "neutralt konkurrensförhållande" är störst inom 10 av 14 möjliga ramvillkor (se bild 3). Så även om vi inte nödvändigtvis har blivit ett sämre land att producera livsmedel i så kan vi slå fast att vi definitivt inte har blivit bättre. Man behöver inte springa baklänges för att bli omsprungna, det räcker att man står still.

"Elförsörjningens stabilitet", "myndigheters regeltillämpning", "tillståndsprocesser" och "arbetskraftskostnader" är de produktionsvillkor där de konkurrerande länderna erbjuder tydligt bättre villkor än i Sverige. Det är villkor som, i likhet med de allra flesta övriga, ligger utanför företagets kontroll. Ofta är det statliga beslut och åtgärder som krävs för att förflytta Sverige i rätt riktning inom dessa villkor, också vad gäller arbetskraftskostnaderna som ju till en tredjedel består av arbetsgivaravgifter. Att Sverige inom en historisk paradgren som "elförsörjningens stabilitet" numera placerar sig på en jumboplats är ett gissel för hela den svenska industrin. Lösningen på detta problem ligger dessutom i bästa fall ett eller två decennier bort, förutsatt att politiken kan sluta använda energifrågan som ett slagträ och komma överens över parti- och blockgränserna.

"Att Sverige inom en historisk paradgren som 'elförsörjningens stabilitet' numera placerar sig på en jumboplats är ett gissel för hela den svenska industrin"

Brutala gängvåldet gör allt större avtryck

Ett av de nya produktionsvillkor som infördes i årets undersökning var ”trygghet i offentliga rum” där Sverige historiskt sett uppfattats som en självklar vinnare. Men av företagens svar att döma är det inte längre en relativ svensk styrka. Det är självfallet en konsekvens av senare års brutala upptrappning av gängkriminaliteten som också alltmer drabbar oskyldiga civila.

Gängkriminaliteten är inte en ny företeelse i vårt samhälle, men den har eskalerat till extrema nivåer under en lång rad år. Redan i Q3-brevet 2019 ställde vi frågor om hur medlemsföretagen påverkats av denna oönskade samhällsutveckling. Med de svaren som referens går det att konstatera att gängkriminaliteten gör allt tydligare avtryck i också i livsmedelsföretagens, och deras anställdas, vardag.

PERSONALENS ORO ÖKAR

Den ökade vålds- och brutalitetsnivån märks inte minst i personalens trygghetsupplevelse till och från arbetet på produktionsanläggningarna. Knappt hälften av företagen pekar på att det i mindre eller större omfattning är något som dryftas av personalen på företaget, en ökning med 10 procentenheter sedan förra undersökningen. Som ett svar på våldsutvecklingen har 31 procent av företagen vidtagit säkerhetshöjande åtgärder i och omkring företaget. Motsvarande andel 2019 låg på 13 procent. När företagsledarna lyfter blicken från den egna verksamheten ser de med oro på brottsutvecklingens påverkan på det lokala näringslivet. 64 procent anger att de tror att den har stor eller mycket stor negativ påverkan, upp från 42 procent 2019.

”Nio av tio företag anser att Sverigebilden fått sig en törn av den våldsamma gängkriminaliteten”

9 AV 10 FÖRETAG: SVERIGEBILDEN SKADAD

Än så länge har den allt grövre gängkriminaliteten inte resulterat i uppskjutna eller inställda investeringar bland svenska livsmedelsföretag. Men en knapp fjärdedel menar att de känner oro för framtiden i investeringshänseende, en andel som ligger oförändrad sedan 2019. Väsentliga delar av svensk livsmedelsindustri är beroende av utländsk kompetens, och en negativ Sverigebild verkar som en bromskloss i rekryteringsssammanhang. Nio av tio företag anser att Sverigebilden fått sig en törn av den våldsamma gängkriminaliteten, jämfört med 64 procent 2019. Framtida investeringar i Sverige kan försvåras eller till och med omöjliggöras om utländsk arbetskraft drar sig för att komma till Sverige på grund av den ökande otryggheten.

STATEN MÅSTE ÅTERTA VÅLDSMONOPOLET

Svenska industriföretag verkar inte i ett vakuum. De påverkas i allra högsta grad av hur fundamentet som svensk ekonomi vilar på utvecklas. Inget land kan vara bäst inom samtliga produktionsvillkor. Och det hjälper heller inte att vara bäst i nästan alla grenar om en avgörande parameter som ”trygghet i offentliga rum” brister. Det må vara en kliché men inte desto mindre sann: en kedja är aldrig starkare än dess svagaste länk. Och just nu består Sveriges kedja huvudsakligen av svaga länkar.

Vi ser för närvarande en påtaglig försvagning av flera för svensk industri – och i förlängningen för svensk välfärd – avgörande produktionsvillkor. För att vända denna utveckling kommer det krävas tydlig politisk vilja, men också en hjälpande hand från näringslivet och alla andra goda krafter i civilsamhället. Det mest akuta problemet för staten att hantera nu är att återta våldsmonopolet och återställa tryggheten i människors vardag. Den grova brottsligheten har redan haft stora konsekvenser för näringslivet – det får inte tillåtas att bli värre.

Tabell 4. Upplever er personal en ökad otrygghet på väg till och från arbetet på grund av den grova/organiserade brottsligheten med skjutningar och sprängningar?

Källa: Livsmedelsföretagen

	2019	2023
Nej, inte så vitt vi vet	61%	47%
Ja, men inte i någon större omfattning	32%	35%
Ja, det är något som vi ofta talar om	6%	13%

Tabell 5. Har ert företag med anledning av den grova/organiserade brottsligheten med skjutningar och sprängningar förändrat era säkerhetsåtgärder för er personal och/eller era anläggningar i Sverige?

Källa: Livsmedelsföretagen

	2019	2023
Nej, det är inget som har påverkat våra säkerhetsåtgärder	58%	42%
Nej, inte ännu men det kan bli aktuellt inom kort	29%	27%
Ja, i mindre utsträckning	5%	26%
Ja, i större utsträckning	8%	5%

Tabell 6. Har ert företag med anledning av den grova/organiserade brottsligheten med skjutningar och sprängningar ställt in eller skjutit upp planerade investeringar i Sverige?

Källa: Livsmedelsföretagen

	2019	2023
Nej, det är inget som har påverkat vår investeringsplan	75%	78%
Nej, inte ännu men vi känner en oro för framtiden	24%	22%
Ja, i mindre utsträckning	1%	0%
Ja, i större utsträckning	0%	0%

Tabell 7. Hur stor påverkan tror ni att den grova/organiserade brottsligheten i Sverige har på det lokala näringslivet?

Källa: Livsmedelsföretagen

	2019	2023
Mycket stor påverkan. Det är klart negativt för det lokala näringslivet.	21%	22%
Stor påverkan. Det har negativ påverkan på det lokala näringslivet.	21%	42%
Inte så stor påverkan. Det påverkar endast i mindre utsträckning det lokala näringslivet.	27%	33%
Ingen påverkan alls. Det påverkar inte det lokala näringslivet alls.	3%	0%
Vet ej	28%	2%

Tabell 8. Upplever ni att den grova/organiserade brottsligheten har gett "varumärket" Sverige en sämre klang i era kontakter med kunder och kollegor i andra länder?

Källa: Livsmedelsföretagen

	2019	2023
Nej, inte alls	15%	9%
Ja, i viss mån	44%	30%
Ja, utan tvekan	20%	61%
Vet ej	21%	0%

**LIVSMEDELSFÖRETAGENS KONJUNKTURBREV
UTKOMMER FYRA GÅNGER PER ÅR. MEDVERKANDE
FÖRETAG STÅR FÖR CIRKA 60 PROCENT AV BRANSCHENS
OMSÄTTNING. ALLA SVAR ÄR VIKTADE EFTER
FÖRETAGETS OMSÄTTNINGSTORLEK.**

**FÖR FRÅGOR OM LIVSMEDELSFÖRETAGENS
KONJUNKTURBREV KONTAKTA:**

**CARL ECKERDAL, CHEFEKONOM
08-762 61 96, CARL.ECKERDAL@LI.SE**

LIVSMEDELSFÖRETAGEN